

Sandpapire Nr 1
Blom

*Årsrevy for
Malermesterlauget i Bergen By*

Se opp!

Her kommer en nyhet som garanterer deg et hvitt og matt tak.

Vi er stolte over å presentere vår nye Professional 1 takmaling som er helmatt, hvit og refleksfri. Den har god dekkevne, har fantastiske flekkegenskaper - den er helt enkelt det du forventer av en refleksfri takmaling.

Redaksjonelt

Nye tider. For bransjen og vårt tradisjonsrike blad Sandpapir nr.1, utgave 77 i rekken. Jeg vil med dette takke vår eminente redaktør Magne Lønningen som har fulgt bladet i 30 år. Vi har ikke mistet ham, men han har nå en litt mer tilbaketrukket rolle. Det er godt å ha Magne sin rutine med på laget.

Trond Harald Alvær har også bidratt mye for utgivelsene av Sandpapir nr.1. Han har som kjent sluttet som daglig leder i foreningen og begynt på opplæringsavdelingen i Hordaland Fylkeskommune. Vi skylder også han en stor takk for utrettelig arbeid. Skal bladet bestå må noen drive det videre, og nå har jeg sagt meg villig til redaktørjobben. Med god hjelp av Jan Gunnar Halsøy og Magne Lønningen håper vi å holde liv i en gammel travet.

Vår forening har stolte tradisjoner det kan være vanskelig å opprettholde. Vårt samfunn utvikler seg i rekordfart og vi har en tendens til å glemme det gode gamle kollegiale fellesskapet. Å drive mesterforeningene blir mer utfordrende for hvert år som går, da medlemmene blir eldre og det er lite påfyll fra unge fremadstormende mestre. En ting er sikkert. Organisasjonene trenger vi, men kanskje må vi innrette oss på andre måter i fremtiden. Det må tenkes nytt og vi må muligens organisere oss annerledes for å fremme vår næringspolitikk og ivareta rekrutteringen i årene som kommer. Tanker vi må sette på dagsorden før det blir for sent. Det viser seg at næringspolitikk virker hvis alle drar i samme retning og jobber langsiktig. Det er ikke minst ROT fradraget et bevis på. Viktigst er det å engasjere seg og ha tro på fremtiden.

Sandpapir nr.1 er jo et festorgan som blir utgitt i forbindelse med de tradisjonelle årsfestene. Etter to års opphold

hadde vi årsfest på Solstrand Hotell i forbindelse med generalforsamlingen i 2013, det ble en udelt suksess. Slik jeg forstår prøver festkomiteen å arrangere årsfesten annethvert år og da gjerne i sammenheng med generalforsamlingen. Medlemmene med sine respektive damer som var på Solstrand denne helgen, hadde en fin sammenkomst som sikkert tåler å repeteres.

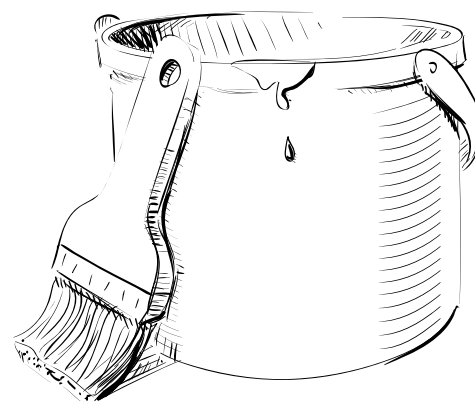
Det er viktig å ta vare på fellesskapet, selv om det er travle tider og mange andre interesser som trekker. Vårturene våre er et eksempel på det. I 2013 var vi på Jersey, det var som alltid en flott opplevelse. Viser for øvrig til reportasjen fra turen i årets utgave av Sandpapir nr.1.

Sandpapir nr.1 vil med dette takke våre leverandører for støtte i form av annonser, noe som er helt avgjørende for å opprettholde våre utgivelser.

Takk alle sammen.

Bjørn Blindheim

REDAKTØR

Styret 2013

Formann: Tore Knudsen
Nestformann: Terje Kvittingen
Styremedlem: Frode Heggland
Styremedlem: Tor Meusbürger
Varamann: Sturle Espetvedt

Festkomite 2013

Morten Bjarnoll
Magne Lønningen
Freddy Natås

Redaksjonskomite

Magne Lønningen
Jan Gunnar Halsøy
Bjørn Blindheim

Layout og trykk: Bodoni AS

Formannen har ordet

Kjære alle sammen. Det er allerede 1 år siden jeg delte noen tanker med dere i Sandpapir nr.1, og tiden er igjen kommet for å oppsummere året som har gått. Generalforsamlingen på Solstrand Fjordhotell i 2013, var en fin start på det nye året, og en fin ramme rundt en generalforsamling hvor også våre respektive ledsagere var med å kaste glans på kveldens høytidlige fest. Bjørn Blindheim fikk tildelt den Gylne Stig for sin flotte innsats i foreningen. Vel fortjent. Mange lovord ble sagt om mangt og mye, og når deltagerne til slutt gikk til ro var vi alle enige om at dette måtte gjentas, om ikke i år så i hvert fall neste år.

Arbeid til alle. Jeg har inntrykk av at alle har hatt brukbart med arbeid i året som har gått. På samme tid er prisnivået på våre tjenester til tider under selvkost. Mange spør seg hvordan er dette er mulig. Mye arbeid og lave priser? Det er vel det vi kan kalle ett paradoks. Svaret er enkelt, det er markedskreftene. Det gjelder å benytte seg av mulighetene billig arbeidskraft fra Øst Europa gir, rabatten gir vi til kunden og ikke til

oss selv. Verre er det jo ikke. En kollega spurt meg om hva vi skal gjøre når østeuropeerne en gang drar hjem. Jeg svarte med ett lite snev av galgenhumor, de blir ikke i vår tid, så det skal du ikke tenke på.

Rekruttering. Terje på opplæringskontoret holdt et høyt tempo om dagen, han har tre baller i luften til en hver tid. Jeg blir stadig overrasket over hans kreativitet og pågangsmot. Han snakker rett fra levra, og bruker uortodokse metoder i sin iver for å fange ungdommenes oppmerksomhet. Nå er det bazooka, sprøytemaling, fototapet og gulvbelegg som gjelder. Rulle og bakom-maler er en glemmesak. Det blir spennende å se om dette prosjektet vil gi resultater i form av nye lærlinger. Medlemsbedriftene i opplæringskontoret må da kjenne sin besøkelsestid å stå med åpne armer og ønske nye lærlinger velkommen.

Litt om framtiden. Jeg tror alle etter hvert har fått med seg at Foreningen har en litt annen rolle nå en før. Store saker må løses sentralt, små saker

kan vi løse kollegialt. Vi glemmer ofte at om faget skal bestå er det vi som medlemsbedrifter som er limet. Vi har sett en lei tendens ved at flere velger å stå utenfor våre bransjeforeninger, et økonomisk motiv vil for mange være et argument i denne sammenheng, tror jeg. Jeg tør derfor komme med en påstand. Vår bransje må få en større medlems-tilslutning, om ikke vil det være slutt. Det er snart bare 300 bedrifter som tar kostnaden med å opprettholde maler og byggtapet faget som en bransje. Slik kan det ikke fortsette. Det er faktisk slik at noen tror at lærebøker, norsk standard, tariff, overenskomster, HMS verktøy, kalkulasjonsverktøy, osv oppstår av seg selv. Sorry, det er MLF som tar ansvar. Ikke bare for medlemmer, men for alle. Man kan mene mye om laug og landsforbund, men dette er faktisk maler og byggtapet faget, lik det eller ikke. Uten MLF, dør faget vårt.

Hjertesukk. Maler og Byggtapetserermestrenes Landsforbund. En effektiv og selvgående organisasjon hvor de ansatte tenker på bransjen og dens medlemmer

til en hver tid, en gjeng som alltid er «på» til det beste for bransjen. I skrivende stund blir MLF beskyldt for å være en skute uten styring, som snart vil gå på grunn. Ja det er nesten ikke grenser for hvor galt dette kan bære av sted. Dette med bakgrunn i at vår direktør har sluttet etter lang og tro tjeneste, kapteinen på skuta har altså forlatt roret, og ny direktør har ennå ikke kommet på plass. Kritikken kommer fra en forsmådd X styreformann gjennom et leserbrev i Maleren. Det er bare leit tenker jeg, og

mine tanker går da selvsagt til ansatte i MLF. Denne kritikken rammer de som ikke burde rammes. Gjengen i MLF er så visst ingen skute uten styring, de er kreative, erfarne og selvgående med en stø kurs man bare kan misunne dem. Så fy til dem som forsøker å så tvil. Styret er demokratisk valgt og kan velges bort om de ikke duger. Vis din misnøye med å bruke din stemme på generalforsamlingen, og ikke beskyld dine kollega for å være øldrikkende og udugelige i vår egen fagpresse.

Salutt. På tide og takke for året som er gått, hvordan verden vil se ut rundt neste sving er jaggu ikke godt å si. Jeg håper alle mine kollega i en fargerik bransje får sitt beste år.

Sammen står vi sterkt.

Tore Knudsen

Formann

THE ULTIMATE
FLOORING EXPERIENCE

Redaktørskifte

Tiden går, men Sandpapir nr.1 består. Men tiden var inne for et aldri så lite redaktørskifte. Etter 30 år med mer eller mindre eneansvar for denne vår eminente års revy, med opprinnelse fra 1920, har Magne Lønningen nå overlatt ansvaret til Bjørn Blindheim, med lovnad om at den avgåtte redaktør fremdeles skal bidra med små artikler som skal fylle Sandpapir nr.1 sine sider. Det er bare 6 år til Sandpapir nr.1 runder de 100 år, det må være et uttrykt ønske om å holde på frem til da? Til Magne sier vi takk for innsatsen, og lykke til med fortsettelsen til Bjørn.

Årsfest og heder

Tradisjonen tro er vi ikke alltid like tradisjonell, men noen ganger prøver vi i alle fall å være det. Kombinert generalforsamling og årsfest på Solstrand Hotell med overnatting var noe nytt, ikke siden vårt 90-årsjubileum med Landsmøte i 1982 har vi prøvd denne kombinasjon, også den gang på Solstrand hotell. Samling ble lagt til lørdag ettermiddag hvor kveldens deltagere kunne slappe av og gi seg god tid, de tidligste med både spa og bad, før kveldens utmerkede middag, med inviterte gjester, og en lang kveld kunne avrundes uten tanke på transport videre. En rolig morgen med god frokost søndag morgen før avreise er ikke en uting. Denne kvelden

ble forøvrig Landsforbundets direktør Geir Atle Mjeldheims siste «offisielle» handling her vest som årsmøtets gjest og takk for maten taler her i Bergen denne kvelden. Etter 17 år takker han av hos MLF og tiltrer som fylkesadvokat i Østfold. Sandpapir nr.1 benytter anledningen til å takke ham for innsatsen for fag og stand i alle disse år. Men god mat og drikke, hyggelig lag og god stemning får noen ganger også en ekstra dimensjon da det er en utmerket anledning til å takke fortjente medlemmer med heder og ære. I år var det tidligere formann Bjørn Blindheim som fikk æren av å ta imot foreningens hederstegn Den gygne stige. Vel fortjent etter tre år som formann og ellers mange år i styre og stell i foreningen, og nå også påtroppende redaktør for Sandpapir nr.1. Bare her har han i alle fall

en viktig oppgave, å holde liv i vår årsrevy frem til 100-årsjubileet i 2021. Vel, nå er han i alle fall både advart og kjent med våre forventninger. Gratulerer til Bjørn, med begge deler, både heder og verv.

Bjørn Blindheim mottok den Gygne Stige for sin innsats i foreningen.

www.ardex.no

Et lønnsomt valg!

Buekorps

Buekorps ble dannet på midten av 1800-tallet i mange byer, men bare i Bergen har man klart å holde på tradisjonene, alle andre steder er de forsvunnet, for lengst. Det er 44 kjente navn på buekorps fra Arendal til Tromsø, men ikke bare langs kysten, også i Hamar og Gjøvik var det buekorps. I Bergen har det vært opptil 135 kjente buekorps, og ikke bare i bykjernen, helt opp til Paradis og Hop har det vært buekorps en gang i tiden.

I Bergen var det i utgangspunktet to typer korps, det var lørdagskorpssene og søndagskorpssene. Lørdagskorpssene var for gutter som kom fra bedrestilte hjem. Disse guttene kunne få fri til egne aktiviteter om lørdagen, de andre hadde nok visse plikter, kanskje som løpergutt eller tilsvarende. I dag finner man både gutter og jenter fra alle samfunnslag i alle de gjenværende korpssene. Der hvor det tidligere var et samfunnsmessig skille er det i dag mere et geografisk skille, og den geografiske tilknytningen var ikke minst i tidligere tider både sterk og strøkets stolthet.

Buekorpsene hadde rot i Borgervæpningen, og har holdt ved like tradisjonen med soldater, offiserer og trommeslagere. Borgervæpningen har røtter tilbake til 1400–1500-tallet og var en forpliktelse byborgerne hadde til å danne væpnede avdelinger til ordensvern og forsvar av byen og minner egentlig litt om vikingenes leidangs hær. Den norske borgervæpningen hadde sin glansperiode ved begynnelsen av 1800-tallet. En håndverker som søkte magistraten om borgerbrev, og løyve til å drive håndverk i byen, måtte før han fikk sitt borgerbrev skaffe seg en komplett uniform. Den kjente (i alle fall for

den håndverkshistorisk interesserte) malermester Jørgen Ratje Andersen (1843–1921) i Bergen fortalte selv at uniformen hans besto i en blå bukse, blå våpenkjole med hvite kantinger, og messingknapper i bryst og på armoppslag, blå lue med norsk konkard, og et lakkert livbelte med flat messingspenne. Det hørte også med en ammunisjonsveske, mens gevær ble utlevert ved anledning. I denne habitt, forevist for kommandøren for borgerskapets infanteribrigade var mesteraspiranten klar til å møte på magistratens kontor og motta sitt borgerbrev med de derav følgende plikter og rettigheter.

Enhver som hadde borgerbrev hadde uinnskrenket rett til å drive med svenner og lærlinger (opphevet i forbindelse med ny håndverkslov 1869). Men også byens andre mannlige innbyggere som ikke var borgere hadde verneplikt. Borgervæpningen var aldri noen styrke med militær dyktighet. Det var vel helst ikke militære oppgaver de syslet med, som å holde Vågen isfri om vinteren, og ikke minst brannvakt i trebyen Bergen. Ikke sjelden måtte de også tre til ved å håndtere fulle folk og holde orden i gatene, og se til at Vekterne var på plass.

Hver sommer ble de samlet til eksersis på Engen, på Årstadstletten eller på Sydneshaugen (omtrent der hvor Johanneskirken står i dag). Gutter som hadde fedre i borgervæpningen begynte etter hvert å etterligne fedrenes eksersis i sin lek, hvilket etter hvert utviklet seg til å bli rene buekorps. Men hvilket korps som er eldst har lenge vært et hett tema. Skutevikens Buekorps fant i 1928 en

gammel fane med innskriften 1893 og hevder derved at de er eldst. En fane datert 1855 med navnet Nøstets kårdekorps ble funnet igjen i 1949, men er siden forsvunnet igjen. Men med tanke på at borgervæpningen forsvant i 1869 er det vel rimelig å tro at de første buekorpsene oppsto i alle fall mens det ennå var en borgervæpning, og Dræggens Buekorps har skrevne kilder som daterer buekorpset til 1856.

Stiftelsen av Dræggens Buekorps førte i alle fall til at det ble etablert mange nye buekorps i tiden som fulgte.

Hver gutteflokk (for det var gutter det var snakk om på denne tiden) hadde sine gater og allmenninger, og i hvert av disse strøkene ble korps stiftet. Det hevdes at terrengforholdene i Bergen var en av grunnene til at skille mellom strøkene var så sterkt. Buekorps var altså en guttegreie, men i 1991 ble det første jente korps stiftet. I 2005 var det 12 guttekorps, 2 jentekorps og et blandet korps i Bergen, men Vågens Bataljon som var et av jentekorpsene ble nedlagt i 2008.

Buekorpsene er et sant vårtegn for Bergen, de glade trommevirvler er til ergrelsen for noen få, men mest til glede for de fleste. Buekorpsenes aktive medlemmer er fra 21 år og ned til 7 år. Og så har vi de litt yngre som ønsker å aspirere til korpset: Rævedilterne!

Vårtur til Jersey

30. mai til 3. juni 2013

Foreningens årlige vårtur gikk til øyen Jersey, en liten perle i den engelske kanal. Regnet hadde flommet ned over kanalen i månedsvis, men da det glade følget fra Bergen inntok øyen kom høytrykket med sol og varme.

Vi bodde på ett flott hotell helt nede ved stranden med utsikt til en gammel fest-

ning på en øy like utenfor. Flo og fjære i den engelske kanal er litt annerledes enn vi er vant med. Vi kunne gå tørrskodd over til festningen da det var fjære, men når tidevannet kom skjedde det fort så det var viktig å starte i rett tid. De fleste av oss tok den sikre varianten med en ferge som gikk både til lands og til vanns. Som vi ser på ett av bildene var det streng eksersis på fortet og vi fikk oppleve hvordan det var i de gamle tider da

det var kruttkanoner og muskedundere som rådde.

Fredag hadde vi halvdagssightseeing på syd og vestkysten av Jersey med flotte bukter, fiskehavner og koselige landsbyer. Siste stopp var La Mare Wine Estate hvor de hadde privat vinsmaking og omvisning på vingården. Her ble det laget foruten vin, sherryer, fruktbrennevin og annet godt. Etter omvisning på

destilleriet var det prøvesmaking i en nydelig hage som tilhørte vingården, deretter var det handling i den lokale butikken. Vi kan vel si det var et lurt trekk for businessen at det var prøve smaking først, for det ble handlet friskt.

Lørdag var dagen for egen utforskning. Da var det svart belte i shopping, noen hadde funnet seg sine vannhull andre var på byvandring. Tilfeldigheten ville det slik at noen kjente direktøren på Raddison Blu hotellet og dermed var alle invitert til lunsj der. Vi fikk flott oppvarming - vips så var vi alle også samlet igjen.

Siste dag før hjemreisedagen var det klippevandring. Vi startet ved Grosnez Point med en fantastisk utsikt over kanalen mot Normandie. Turen foregikk på fine stier, med utsikt over sjø, klipper og skjær. Turen skulle ta 2.5 timer, men topptrente Bergensere brukte bare halve tiden. Som vi ser på bildet var det lang, lang rekke og ingen ut av rekken gikk. Vel fremme ved Greve de Lecq fikk vi servert tradisjonell Cream Tea med nydelig kake til. Fra restauranten hadde vi fin utsikt over en kritthvit sandstrand.

Jersey var et hyggelig bekjentskap.

Takk for turen alle sammen! Sees i Split.

Bjørn Blindheim

FASADEREHABILITERING FRA A-Å

Med sitt mørtelprogram, impregnering og fasademalinger kan Sika tilby optimale løsninger til mur og betongfasader. Med brekkemaskin for fasademaling på avdeling Skytta øker vi vår fleksibilitet og leveringsdyktighet på våre malingsprodukter.

Les mer på [Sika.no](https://www.sika.no) eller last ned referanse prosjektet ved å scanne QR-koden.

REHABILITERING AV FASADE
Jon Raudes Gate, Trondheim
Full prosjektbeskrivelse kan lastes
ned ved å scanne QR-koden

BUILDING TRUST

Gaffel

Gaffelen er i motsetningen til kniv og skei et relativt nytt redskap, og enkle gafler med to rette tinder er kjent fra Midtøsten på 900-tallet, brukt til å holde kjøttet fast mens man skar av det, eller skulle sile saus av det. Denne skikken med bruk av kjøttgaffel spredte seg til Det bysantiske riket og ble populært blant adelen. Sølvgafler var vanlig mens spesielt rike familier kunne ha gafler av gull og med edelsteiner i skaftet. I 1077 ble datteren til den bysantiske keiseren Constantino Ducas, hun het Teodora, gift med Domenico Selvo som var sønn av dogen av Venezia. Dette skal ha vært første gang europeere så noen spise med gaffel, og de likte ikke det de så. Kardinal og biskop av Ostia, Pier Damiani, skrev at det var en krenkelse mot Gud å bruke gafler, siden menneskene hadde fått ti naturlige gafler da han skapte fingrene våre.

For folk flest var gaffelen bare nok et tegn på Teodoras ekstremt luksuriøse livsstil, som blant annet hadde vanen å vaske seg i duggdråper som slavene hadde samlet inn om morgenen. Slike ting skal bl.a. ha vært årsaken til at ingen ville pleie henne da hun var dødssyk, rammet av tæring. Men adelen i Italia erfarte snart at en gaffel var et praktisk

redskap til matretter med saus, og gaffelen ble derfor i løpet av de neste 300 årene etter hvert utbredt i hele Italia. Omkring 1600-tallet var gaffelen kjent de fleste steder i Europa, men det vakte likevel oppsikt da reisende i Italia så folk bruke gaffelen der. I England ble gaffelen sett på som Italiensk jåleri, selv om både Henrik VII og Henrik VIII eide noen få gafler. Kirken var sterkt imot bruken av gafler og prøvde å forby dem, bl.a. fordi gafler var populært hos de prostituerte som ønsket å holde sine hender rene.

Men bruken av gafler spredte seg. Mange steder var det vanlig at kjøttstykkene lå i et stort kar på bordet, og gaffelen sørget for at ingen skitne hender rørte maten. Først til å overta skikken etter Italia var Spania, det er bl.a. funnet gafler i vrakgods etter den spanske krigsflåten. Franskmennene begynte også å bruke gafler på 1600-tallet. De bøyde forresten tindene svakt, slik at de lettere kunne løfte opp maten. Det var denne «nye» gaffelen som ble vanlig i resten av Europa, hvor England var det siste landet i Europa som tok gaffelen i bruk, det skjedde ut på 1700-tallet. Dog fortelles det at første gang man hørte tale om bruk av gaffel i Europa skal ha vært hos Kong Edvard I kort

tid før 1300-tallet, men da til bruk for å holde spesielt saftig frukt uten å søle for mye saft.

Gaffel ble tatt i bruk også i Skandinavia på 1700-tallet mens i USA ble gaffel vanlig først etter den amerikanske borgerkrigen. Lenge var spisegaffel og kniv en personlig gjenstand, omtrent som våre tannbørster, derfor måtte en ta med seg sin egen gaffel på reise, og det var også forventet av gjester at de tok med seg sitt personlige bestikk. Men ut på 1800-tallet var gaffelen rimelig nok i anskaffelse og rensligheten generelt god nok til at vertshus kunne utstyre sine gjester med lånte gafler. Man oppdaget tidlig at det var lettere å løfte og holde et kjøttstykke med en to tannet gaffel enn med et spidd. Til langt ut på 1700-tallet var det to tenner som var det vanlige, mens det på 1800-tallet ble til tre tannete gafler. Og først på 1900-tallet ble det vanlig med gafler med fire tenner. Og hvor har gaffelen fått sitt navn fra? Jo, de gamle to tannete gaflene fikk sitt navn etter utseende som en gavl som betyr vinkel.

Fra tegneskole til yrkesskole

Siden både Bergen Yrkesskole, som i 2005 ble til Årstad vgs, sitt tilbud, ikke bare til malerfaget, men også til alle byggfag fra høsten 2013 er historie skal vi ta en rask gjennomgang av fagets skoletilbud gjennom mer enn 200 år.

Forskjellige former for skolegang for malere og andre håndverkslæringer i Bergen har det vært, nær sagt så lenge håndverket har vært organisert, men før man fikk egne arkitekter laget håndverkerne sine egne utkast eller ferdige arbeidstegninger. Den aller første fagskoleundervisning var det som salige Holberg kalte for navigasjonsundervisning i sjøfartsbyen Bergen, og den eldste tegneundervisning, ikke bare i Bergen, men den eneste i Norden, foruten København. På slutten av 1700 tallet ble «De frie Harmonisters Akademi» etablert med to nivåer, Forvandterne som var de uøvede elevene og Proffesionisterne som var for de utøvende håndverkerne. Bygningstegning ble innført som fag ved skolen i 1780, under ledelse av arkitekt J. Reichborn, (kjent som arkitekten for Nykirken og Tollboden). Denne skolen opphørte, men behovet for undervisning på diverse

tekniske nivåer var stadig økende, og etter at Bergen Haandverkerforening ble etablert i 1845 kom det flere innspill som styre og direksjon arbeidet videre med, både som tekniske søndagsskoler og aftenskoler. Også for- og fagskolene var det Bergen Haandverkerforening som sto fadder for. Men lenge før det ble private tegneskoler etablert, bl.a. av den dyktige malermesteren Johan Müller, som selv hadde fått en viss utdannelse fra akademiet i København. Denne skolen hadde god søkning.

I 1802 etablerte C.F.G. Bohr, presten Welhaven og læreren Porath en søndagsskole. Det var ingen søndagsskole i vanlig forstand, men en skole som søkte å gi håndverkerlæringer og svenner kunnskap i skrivning, regning, morsmål, norgeshistorie og geografi så vel som tegning.

Vi vet at I. C. Dahl gikk på denne private tegneskolen til den svenske skolemannen Anders Porath i to måneder, før han begynte i malerlære i 1803. Blant annet kom arkitekt Stockfleth med et forslag om opprettelse av en tegneskole for

håndverkslæringer som Bergen Haandverkerforening arbeidet videre med. Et annonse i 1844 forteller at Stockfleth vil begynne en slik tegneskole for håndverkere og vordende kunstnere. Undervisningen skulle foregå hver mandag og lørdag kl. 6-8 ettermiddag, og hver søndag kl. 11-8. Året etter avretter Stockfleth at han nylig hadde tatt hjem en del gipsavstøpninger hvorfor han fra nyttår ville begynne en malerskole for svenner og læregutter. I 1824 ble det opprettet en annen tegneskole som senere var nedleggingsstruet. I januar 1847 foreslår Stockfleth for Bergen Haandverkerforening at de må jobbe for å få opprettet en tegneskole, hvilket de gikk inn for, og denne skolen startet sin virksomhet i 1851. Denne skolen fikk stor betydning for håndverkernes utdanning og holdt det gående i en årrekke. Litt artig å tenke på at malerlærlingene arbeidet med avtegning av slike gipsmodeller med lys og skygge også på Bergen Yrkesskole til inn på 1970 tallet.

Det var denne skolen som i 1876 gikk over til den da nyopprettede Bergen Tekniske skole som hadde undervis-

An advertisement for BETO MUR AS. The logo consists of the word 'BETO' in blue letters on a white background, with 'MUR' in white letters on a blue background, and 'AS' in white letters on a blue background. Below the logo, the text 'Fasademaling' is written in large, white, bold letters. At the bottom right, the website 'www.betomur.no' is displayed. The background of the advertisement is yellow with a black silhouette of a person painting a wall.

ning både på dagtid og kveldstid. Her fikk også håndverkslærlingene sin tegneundervisning. Senere ble det forskoler for lærlinger, og det var Bergen Haandverkerforening som sto fadder for disse også. Direksjonen i Bergen Haandverks og Industriforening opprettet en undervisningskomite i 1916 som skulle forberede opprettelsen av forskole og fagskole for håndverkslærlinger i Bergen. Malerfaget var blant de fag som fikk slik forskole etter Kirke- og undervisningsdepartementets beslutning i 1917. Stortinget bevilget penger på budsjettet i 1918, men kommunen hadde allerede gitt tilsagn om et tilsvarende beløp som staten ville gi. Det var nå, i 1918, at den kjente malermester og dekorasjonsmaler Andreas Nordahl ble ansatt som lærer ved malernes forskole. Men det ble en beskjeden start, for første året var det bare oppmeldt en elev i malerklassen, etter navnet å dømme sønnen (eller en slektning?) av en tidligere formann i Lauget. Men det tok seg opp etter hvert, og Andreas Nordahl ble værende lærer på malerlinjen til han gikk av med pensjon i 1946. Men i starten var malerklassen stadig på flyttefot, da de først havnet i Koncertpalæets loftsetasje, og i 1924 ble den flyttet til Lars Hillestegate 17. I 1929 ble det enda en flytting, nå til Det gamle Theaters nordvestre fløy i 1. etasje. Men her ble man kun i ett år, for i 1930 fikk malerklassen plass i

den berømte «Potetkjelleren» i Kieldandsgate 4-5. (Andre fag hadde flyttet i dit i 1924) Det var parallell undervisning med kveldsskole for lærlinger med Nils Tyse som lærer, og dagskole for potensielle lærlingesøkende i malerfaget. Her ble malerlinjen værende til 1970, etter krigen stort sett under malermester Finn Gjerstads kyndige veiledning på malerverkstedet. Da Finn Gjerstad gikk av med pensjon rundt 1974 overtok malermester Ole Tollefsen som lærer, men han ble kun kort tid da han tiltrådte som direktør i Malermestrenes Landsforbund. Etter han var malermester Annanias Rød ved skolen en periode. De siste årene ble linjen hetende Maler og dekoratør. I 1970 ble «Potetkjelleren» revet for å gi plass til nytt verkstedsbygg for Bergen Yrkesskole, som hadde nytt stort, og etter tiden relativt påkostet, teoribygg på nabotomten i 1963-1964. Det nye verkstedsbygget stod ferdig rundt 1972. Da dette bygget ble tatt i bruk ble maler- og dekoratørklassen delt i to klasser, en for malere og en for dekoratører. Det var her ikke snakk om dekorasjonsmaling men vindusdekor og plakattegning etc., og senere (etter reform 94) lagt inn under linjen for Form og farge. Malermester Asbjørn Rasmussen var lærer for denne klassen en periode.

Rundt 1980 ble malerklassen, nå med malermester Øyvind Legreid som

malerklassens lærer lagt under Bergen Læringskoles administrasjon og flyttet til Læringskolens lokaler i Damsgårdsveien, hvor lokalene var mer tilpasset verkstedsundervisningen i malerfaget. Etter skolereformen i videregående skole, reform 94, ble undervisningen lagt om og malermester Magne Lønningen begynte som lærer på byggavdelingen i klassen Tekniske Byggfag (grunnkurs) i 1997 og senere VK2 Maler- og byggtapetserer. Malerlinjen ble flyttet tilbake til Danmarks plass i 2004, nå under Årstad videregående skole, som var en sammenslåing av Bergen Yrkesskole og naboskolen Krohnsminde videregående skole. Her underviste også industrimaler Bjørn T. Paulsen som lærere ved skolen. Senere kom malermester Anne Kristin Kalvik Bagge også inn som lærer ved samme skole.

Men søknaden til byggfagene gikk stadig tilbake, malerlinjen, eller Overflateteknikk som ble navnet etter Kunnskapsreformen i 2006, ble særlig rammet og linjen ble nedlagt skoleåret 2011-2012, og en nær hundre år gammel teori og verkstedsundervisning i malerfaget var blitt historie. Lærlinger i malerfaget med 3 eller 4 års læretid, men uten grunnkurs/VG2 overflateteknikk får enn så lenge sin teoriundervisning på skolen, men fra skoleåret 2013 er også avd. byggfag ved Årstad VGS historie.

Bergenske malermestere i 270 år

Vi kan med nokså stor selvfølge hevde at bergenske malermestere i 2013 kunne ta sin historie, i nær sagt ubrutt linje, 270 år bakover i tiden som en organisert faggruppe, fra den gang malermestrene sendte sin søknad, via magistraten i Bergen, til kongen i København. Og kong Christian VI gav sin tillatelse. Svarbrevet, datert 2. august 1743, finnes på Universitetsbiblioteket i Bergen. Malere hadde det vært i Bergen by allerede i tidlig middelalder, bl.a. oppholdt Toraren maler seg hos biskop Håkon i Bergen i 1340, dog var det malere i Bergen allerede under Magnus Lagabøters tid på 1200-tallet, men ikke før langt senere ble det vanlig å registrere seg med navn og fag, således er Niels maler den første maler som er registrert i Borgerboken i Bergen i 1602.

Etter hvert som det kom flere malere til byen og konkurransen kanskje hardnet til, ble ønske og behov for malerlaug fremtredende, og malerlaug således etablert i Bergen 1743. Siden det i 1743 var mange malere i byen så var Oldermann for det nye lauset allerede utpekt, det var Herman Grønning, mens polakken Gotfried Maji ble valgt som bisitter, eller styremedlem vil vi vel si i dag. Av det nye laugets medlemmer var det mesteren Weronika Elisabeth Knudsen som hadde den eldste bevilling, hennes mann,

Anders Knudsen, hadde startet sin malermesterbedrift allerede i 1715, mens Oldermann Grønning hadde sin bevilling fra 1723. Denne tids malerfag kunne arte seg forskjellig, noen titulerte seg kontrafeier eller skildrer, gjerne for å fremheve sine kunnskaper innen eksempelvis portrettmaling, andre nøyde seg med å være maler. Blant disse malermestere som så at deres fremtid lå i det faglige fellesskapet var det så vel lokale mestre, noen fra distriktet, innvandrere og mesterenker som fortsatte å drive sin mans bedrift, dog med innleid mestersvenn. 270 år er lenge siden, 1743 er om lag på den tiden maleren Mathias Blumenthal kom fra København til Bergen, han var Skandinavias viktigste maler på den tiden og var den som ved barokken innførte rokokko i malerkunsten i Norge, men ble dog aldri tilsluttet det nyopprettede malerlauget, han anså muligens seg selv for å være mer kunstner enn bygningsmaler.

For å sette tiden litt mere i perspektiv kan det nevnes at 1743 er nesten 50 år tidligere enn den amerikanske konstitusjonen trådte i kraft, og USAs 3. president, Thomas Jefferson ble faktisk født dette året. Viktig hendelser her hjemme var den såkalte vestlandske storofsen, et uvær med påfølgende flom i perioden 3.-11. desember, så stor at myten sier at

man kunne ro med båt helt inn til alteret i Voss kirke. I Kinsarvik tok den med seg store deler av kirkegården slik at likkister fløt på fjorden. Aldri senere er Vestlandet hjemsoekt av flom i et så stort omfang, som faktisk medførte skattelette på 25 % for 200 av de rundt 500 gårder som ble berørt. Bergen i 1743 er etter forholdene en stor by, på størrelse, eller kanskje litt større enn Stockholm, det er bare København som er større i Skandinavia. Det er en handelsby, det er en skipsfarts by og det er håndverkets by. Og det er en internasjonal by med store innslag av fremmed tungemål i språket, gjennom handels og håndverksinnvandrere fra de skandinaviske land, fra Holland, Skottland og Tyskland, ikke minst fordi Bergen var en av byene i Hansaforbundet som hadde eget kontor i byen, dog var Hansatiden helt i slutfasen på denne tiden. Men det var også innslag fra andre steder, faktisk er en av malerlaugets stiftere fra Zischa i Polen, polske håndverkere i Norge er altså ikke noe nytt. Men håndverkerne hegner om sitt fag og bønhas og fuser blir uglesett og nektes å drive i faget uten å ha den nødvendige håndverksmessige utdanning og fagkunnskap. Men er kompetansen og fagkunnskap rettmessig ervervet er det ingen grunn til å nekte dem tilgang til faget eller til lauset, men var det for mange mestre i samme fag

kunne nykommere få problemer med å få innpass i lauset, men fikk han sjansen til å gifte seg med en mesterenke var innpass i lauset enklere. Og aldersforskjellen mellom enke og mestersvenn kunne være stor, faktisk kunne mesterenken i alder vært den håpefulle svenns eller mester in spe, sin mor, men selvfølgelig ikke alltid slik.

Byens store malermester, senere Oldermann i lauset i 1809–1815, Johan Georg Müller har både svenner og lærlinger ansatt og i 1803 får han forespørsel om å ta den talentfulle gutten Johan Clausen Dahl inn i lære. Læretiden er i følge laugsartiklene 4 år, men gutter fra ubemidlede hjem får som regel lengre læretid, 6–8 og opptil 10 års læretid forekommer, og unge Dahl slipper ikke unna, han står etter kontrakten 6 år i lære, selv sa han syv, før han avlegger sin svenneprøve i malerfaget i 1809, dette er 5 år før samlingen på Eidsvold i 1814, før Norge trer ut av hopehavet med Danmark og blir underlagt Sverige i stedet. Men den unge Dahl er talentfull og blir lagt merke til, slik at byens elegerte menn med skolelærer Lyder Sagen i spissen samlet inn penger fra byens bemidlede menn slik at unge Johan Christian Dahl, sønn av en fløttmann, får anledning til å reise til København og studere malerkunst på akademiet der.

Etter det er han tapt for det bergenske malerfag og er siden kjent som kunstmaleren I. C. Dahl og blir professor og malerfagets største kjendis. Hans bror er også malerlærling hos Müller, men uten samme talent, hvilket malermester Müller en gang uttaler: «Thi han bliver ikke noe annet end en alminnelig væggesmører». Og malerfaget blir etter Dahl delt i to retninger, bygningsmalere og kunstmalere.

Men det var nok ingen idyll for de bergenske håndverkere på denne tiden, tidens liberale ideer vokste frem og håndverkets laugsvirksomhet var under press, og myndighetene innførte en ny håndverks lov i 1836, men det skulle gå 127 år fra malerlauset i Bergen, det eneste malerlaug i Norge, ble etablert i 1743 til dets endelige oppløsning i 1870. Dette er i den tiden da svennene fremdeles tok sin vandrestav i hånd og dro ut til andre land for å lære, og ta inn over seg nye impulser, og utenlandske håndverkere kom også til Norge med sitt svennepass i hånden for å søke lykke og utvikling.

Nå er det gått 15–20 år siden den industrielle revolusjons inntog i Norge og håndverket er i endring. De mange nye industrier som vokser frem kommer først og fremst fra fremsynte og dyktige

håndverksmestre som viderefører sitt håndverk til mer industriell produksjon, der hvor det er naturlig og formålstjenlig. Malerfaget er ikke blant de fag som naturlig kan industrialiseres med fabrikk, samlebånd og rasjonalisert drift, men er likevel ikke helt uten industriell nytenking, da en av det gamle malerlausets oldermenn, den nest siste, i årene 1864–1865, Rasmus O. Bratland, etablerer en rullegardinfabrikk i Bergen. Dette blir også starten på en endring av denne i utgangspunktet malerforretning. Av hans sønner fortsetter Fritjof som malermester, blir etter hvert formann i den nye foreningen og etablerer senere en linoleums- og tapet forretning på Torgalmenningen, som faktisk var i drift helt frem til byens nye store handelssenter Galleriet ble etablert på 1980-tallet. En annen sønn, Johan, ble kunstmaler med utdannelse fra så vel Norge som i utlandet og hadde en rimelig grei kunstnerisk suksess.

Etter de gamle laugenes endelige opphør i 1870 skulle det gå bare 22 år før malermestrene på nytt etablerer seg i egen forening i 1892, men helt uten faglig samhold og samarbeid i tiden i mellom var det ikke, for i tråd med de liberale ideers fremvekst og myndighetenes negative holdning til de gamle laugene ble i stedet håndverksforeninger

etablert med byens alle håndverksfag i samme forum.

Bergen Haandverkerforening ble etablert allerede i 1845, 25 år tidligere enn laugenes oppløsning. Vi ser av Bergen Haandverkerforenings jubileumsskrifter at malermestre fra det gamle laug var med i den nye foreningens styre og stell, og vår forening av 1892 sitt første æresmedlem, malermester Jørgen Ratje Andersen, hadde hele tre perioder som formann i Bergen Haandverkerforening på slutten av 1880-tallet, men han ble aldri med over i den nyetablerte Malermestrenes forening i Bergen i 1892. Så kan vi lure på om det likevel har vært et slags uoffisiell laugsdrift i disse 22 årene i mellom, for på det gamle malerlaugets aller siste møte den 31. desember 1869 ble det opptatt 9 nye medlemmer i laugget, det står skrevet i laugets gamle protokoll fra 1743. Navnene på disse nye medlemmene og laugets avvikling for øvrig er det siste som står skrevet i denne protokoll og underskrevet av rådmann Houge. Denne laugsprotokollen er oppbevart ved spesialsamlingene på Universitetsbiblioteket i Bergen. Men det finnes ingen skriftlige etterlattenskaper fra perioden 1870–1892. En av grunnene til at det ble behov for nye fagspesifikke laug, nå kalt forening, var at svennene etter hvert ble mere bevisst sin egen styrke så vel faglig som organisatorisk. Således var faktisk Malersvennenes forening i Bergen en av de aller første svenneforeninger i landet, etablert i 1889, og den første i malerfaget. Men det er etter hvert lange perspektiver også tilbake til 1892. Initiativet til å danne en ny malermestrenes forening i Bergen kom fra malermestrene Ole Tollefsen og Joh. Hagerup. Tollefsen kom fra Jølster i Sunnfjord, Hagerup var bergenser og malermester H. J. Martins ble valgt til foreningens første formann. Han reiste kort tid etter til USA. Nå er vi under Sverige med Oscar II som regjerer, men vi har vår egen statsminister, Johannes Steen, fra Venstre, mens Christian

Michelsen, også han fra Venstre, er ordfører i Bergen i 1892.

Men det er ikke bare malermestrenes forening som etableres dette året, kjente merkevarer som Coca Cola Company blir til, det samme med fotballklubben Liverpool og kjente menn som blir født dette året er bl.a Etiopias Haille Selassie og diktatorene Francisco Franco i Spania og Josip Broz Tito i Tsjekkoslovakia, mens parlamentarismens far i Norge, Johan Sverdrup dør dette året. Bil er fremdeles et ukjent fremkomstmiddel, selv om Paul Irgens fra Os i Østerdalen, med slekts røtter i Bergen, konstruerte en forgassermotor allerede i 1880, hvilken ble montert i en båt, men først etter at han kom til Bergen i 1895 ble den montert som fremdrift i en vogn. Hadde den økonomiske styrken vært i orden kan vi bare spekulere i hvordan bilindustrien kunne vært i Norge, Carl Bentz første bil kom som kjent i 1885. Her i landet er fag og organisasjoner i endring, de lokale håndverkerforeningene som vokser frem etter 1845 blir etter hvert samlet i en landssammenslutning til Den Norske Fællesforening for Haandværk og Industri i 1886, (senere Norges Håndverkerforbund som ble en del av NHO i 1989) og arbeidstakersiden styrker seg og etablerer Arbeidernes faglige Landsorganisasjon (AFL) i 1899 (skifter navn til LO i 1957) og det går ikke mange årene før håndverkerne føler trang til ytterligere styrking av det organisatoriske fellesskapet.

Christian Michelsen sørger for løsrivelse fra Sverige i 1905 og nye mere nasjonale behov vokser seg sterke, men er nok neppe årsaken til at malermestrene i Trondheim inviterer til en landssammenslutning av landets mange malermestre, hvilket fører til etableringen av Malermestrenes Landsforbund i 1908 og malermestrene i Bergen ser det som en selvsagt sak å tilslutte seg denne organisasjonen og sender to delegater, Anton B. Larsen og Karl Kristjansson, til det konstituerende landsmøte i Oslo,

*Johan D. Eche
oldermann 1848–49*

*N. A. Harbitz
oldermann 1859–60*

hvor Anton B. Larsen blir valgt inn i Landsforbundets første styre. Det første ordinære Landsmøte etter det konstituerende møte i Oslo 1908 var tiltenkt Trondheim, men da de takket nei blir det lagt til Bergen, i 1909. Hvordan ser så vårt land ut på denne tiden? Skipsreder Gunnar Knudsen, Venstre, var landets statsminister og Bergens ordfører var rektor Carl Geelmuyden, også han fra venstre. Bergensbanen var nettopp åpnet, men faktisk var den ikke helt ferdigstilt. Delegatene til Landsmøtet i Bergen i 1909 måtte ha hesteskyss langs Krøderen før de kunne stige på toget til Bergen, i kaldt men vakkert vårvær som det meldes. Nå er

vi kommet såpass langt frem at gamle systemer viker og nytt tilkommer. Den gamle Borgerboken hvis innhold er alle som har søkt om næringstillatelse i byen i diverse fag avsluttes, ny håndverks lov kommer i 1916 og vi ser konturene av en ny og mer moderne håndverksutdanning, blant annet blir det opprettet en forskole for malere i Bergen i 1918, en erstatter for tidligere tiders kvelds- og søndagskoler for lærlinger. Dette er likt for andre håndverksfag, en forløper for senere tids Yrresskole. Malerens viktigste råstoff, linoljen, taper terreng for de nye alkydmalinger men brukes ennå i rundt 30 år, ferdigmaling er på markedet men kurven med brekkfarger er en viktig ingrediens for maleren på en hver byggeplass.

Bergen blir rammet av den forferdelige bybrannen i 1916 hvor tre av foreningens medlemmer mister sine verksteder i brannen, samme kveld som foreningen avholder sin tradisjonsrike årsfest. Første verdenskrig går over i historien og håndverkerne begynner på den vanskelige mellomkrigstiden men oppslutningen om malermestrenes forening er god og man avvikler et og annet landsmøte og tiden gir oss både 25-års-

jubiläum i 1917 og innføring av Heders-tegnet den gyldne stige i 1927.

Mellomkrigstiden frembringer også

en ny tid for de mest fremsynte malermestrene i Bergen, i alle fall er det tre av dem som kjøper bil til bruk i bedriften rundt 1935. Det er på denne tiden (1932) at ferdiglaget alkydmaling blir lansert. Bergen Håndverk og Industriforening bygger nytt foreningsbygg i Veiten, her skal de forskjellige håndverksforeningen endelig få på plass moderne kontorlokaler og kunne avvikle medlemsmøter i egne lokaler, huset står klar til bruk i 1940. Men mørke skyer truer, 2. verdenskrig er like rundt hjørnet, Gestapo okkuperer det nye håndverkerbygget til sitt hovedkvarter, og malermestrenes forening går inn i en 5 år lang dvale, det sittende styret blir sittende uendret og aktiviteten er laber, okkupasjonsmakten forlanger at landsforbund og håndverksforeninger skal innføre de gamle benevnelsene laug, hvilket motvillig må etterleves, og foreningens 50-årsjubileum i 1942 blir forbigått i stillhet, store bedrifter før krigen blir desimert til små bedrifter gjennom de vanskelige krigsårene med materialmangel og unntakstilstand.

Men den første etterkrigstiden starter med optimisme og pågangsmot, malermestrenes forening i Bergen etablerer målekontor i 1946 og nye produkter kommer på markedet, blant annet de første latex-malingene som siden kom til å dominere på de store boligprosjektene fra 1950-årene og fremover og arbeidet blir betydelig forenklet da det nye malerredskapet malerrullen kommer for salg i 1951.

Siden foreningens 50-årsjubileum

måtte forbigås i stillhet ble 60-årsjubileumet feiret i sammenheng med Landsmøte på Voss i 1962, bilsalget i Norge ble frigitt i 1960. Malermestrenes Andelslag fant veien til Bergen i 1967, hippie-tiden blomstrer og beat har overtatt for rock, mens Vietnam-krigen ennå pågår til 1975. I 1982 feirer Malermestrenes forening sitt 90-årsjubileum på Solstrand hotell i Os i forbindelse med årets Landsmøte, Kåre Willoch er statsminister mens ordfører i Bergen er Eilert Eilertsen, begge fra Høyre, fargebrekking blir forenklet med nye elektroniske fargebrekkingsmaskiner og foreningens kontor har rukket å flytte både på 1970- og 1980-tallet, men medlemsmøtene blir fortsatt avholdt i

Beckers

«Håndverkeren» i Veiten. Det kommer nye materiale og behandlinger, gipsplatene tar over for tidligere trefiberplater, sparkelen lager ikke maleren lengre selv, glassfiberstrie er det store produktet til kontorer og offentlige bygg og listverk og tilsetninger blir oftere ferdigbehandlet fra fabrikk. Malerfaget fremstår som et mye mer forenklet fag enn tidligere, mens byggtapetsering i form av gulvlegging blir mer og mer en del av malerarbeidet. Førkrigsgenerasjon malermestre har overlatt arenaen til neste generasjon, det er ikke lengre en selvfølge at sønn følger far i faget, tradisjonene er satt under press, man har ikke lengre den store sammenhengende familiære forbindelseslinje i fag eller forening, hvor vidt eller hvor mye, det påvirker interessen for faglig organisasjonsarbeid er ikke godt å si. Men Malermestrenes forening i Bergen holdt i alle fall stand og feirer sitt 100-årsjubileum i 1992, med landsmøte, innholdsrikt ledsagerprogram og storslått bankett i Håkonshallen. Resten er ny historie som alle kjenner.

Foreningen var noen få år inn på 2000-tallet eier av sitt eget Malermestrenes Hus i Elstersgate 3, den store arbeidsinnvandringen fra Polen og andre tidligere østblokkland har vært nødvendig, men er antagelig også grunnen til at norske ungdommer rømmer fra så vel malerfaget som andre bygghåndverksfag på grunn av redusert fagstatus og

*H. Bergendahl
oldermann 1866–69*

rekruttering både av malerlæringer og nye malermestre er lav. Blant annet ble malerlinjen, senere kalt overflatelinjen, ved den videregående skole i Bergen nedlagt i 2010 og derved er en nærmere 160 års tradisjon i håndverkets skoleutdanning brutt, landets eldste malermester, vårt eget æresmedlem Eigil A. Henriksen fylte 100 år i 2013 og den første etterkrigsgenerasjon malermester er i ferd med å pensjonere seg.

Men om tre år kan vi feire Malermestrenes forenings i Bergen sitt 125-årsjubileum, og året etter er den lange historielinjen blitt 275 år. Det er det vel verdt å ta vare på videre, men vi gjør det kun ved felles oppslutning om vår forening og videre drift. Tradisjonen tro med andre ord.

Lister, verktøy, maskiner og utstyr
for gulv og vegg

www.ibg.no

Sats på lærlinger idag

– Hvis bedriften din skal leve også i fremtiden

Kvalifiserte fagarbeidere er en forutsetning for at næringslivet skal kunne møte utfordringene i fremtiden. Derfor må bedriftene satse på systematisk fagopplæring nå. Rekruttering er viktig for å sikre neste generasjon maler- og byggtaptsere.

- Malereyrket
– variasjon og ansvar
- Utfordrende
og framtidsrettet

Maler- og Byggtapetserermestrenes Opplæringskontor

Terje Kvittingen, daglig leder
Telefon 55 20 78 30 – Mobil 930 15 839
E-post: terje@maler-byggtapet.no

Sats på fremtiden

Fra borgerbrev til mesterbrev

Det er noe usikkert, men det er nevnt at allerede kong Håkon V Magnusson (1299–1319) påla borgerskap for å drive næring i håndverket, og i Maganus Lagabøters bylov fra 1276 er malerfaget nevnt mht. område i Bergen de er pålagt å være.

Borgerbrevet var den synlige attest for innvilget borgerskap, hvilket er en eldgammel samfunnsposisjon som ga rett til, innen byen, å drive med handel, sjøfart eller håndverksnæring med svenner og/eller lærlinger. Men med dette borgerskapet innvilget hadde man også plikt til å yte skatt og til å ta offentlige verv, men også å stille i borgervæpningen som om nødvendig skulle stille til byens forsvar. Man var selv pålagt å holde egen uniform og man måtte tjenestegjøre til fylte 50 år, uansett hvor gammel man var ved inntredelse. Det var utstedelse av borgerbrevet som ga inntredelse i borgerkorpset.

Ordningen med borgervæpning ble dog etter hvert lite benyttet og ble formelt avskaffet i 1881. Allerede i 1816 ble det fremmet forslag om ny håndverkslov og i 1924 foreslo regjeringen en helt ny Lov om Håndverksdrift. Loven ble vedtatt av stortinget men store protester gjorde at kong Carl Johan nektet å sanksjonere loven. Lovforslag var fremme til behandling flere ganger i 1830 årene men først 15. juli 1839 ble loven gjordt gjeldende. Det skjedde imidlertid ikke store endringene, laugene fortsatte som

før, og den liberale ånd som hersket ville en gang for alle gjøre slutt på det gamle laugsvesenet.

Ny Håndverkslov av 14. april 1866 (gjeldende fra 1. januar 1870) ga full frihet til å drive håndverk. Med denne håndverksloven ble de gamle laugsordningene opphevet slik at fra 1. november 1870 kunne alle som var over 21 år og ustraffet erverve borgerskap uten å avlegge noen prøve på faglig dyktighet, regneferdigheter, tegning eller kunnskap i kalkulasjon. Men 29. juni 1894 fikk man en ny lov hvor man igjen måtte avlegge en svenneprøve før man fikk borgerbrev, eller næringsbrev, på håndverk.

Denne ordningen gjaldt frem til man fikk enda en ny håndverkslov i 1913. Med denne loven kom det tilbake de gamle krav til å drive håndverksnæring. Nå ble det innført Håndverksbrev (benevnelsen håndverksbrev er imidlertid nevnt allerede i 1846) som avløste det tidligere Borgerbrevet. Borgerbrevet ble utstedt av byens magistrat, den tids byfogd, mens Håndverksbrevet ble utstedt og administrert av politimesteren.. Dette nye håndverksbrevet fikk ikrafttredelse fra 1. januar 1914. Denne loven gjaldt frem til det kom endringer i ny håndverkslov av 19. juni 1970 (trådte i kraft 1. januar 1972) Denne loven ga entreprenører rett til å utføre de vanligste håndverksfagene, herunder malerfaget, med egne ansatte. Tidligere hadde de måtte benytte seg av håndverksmestre i de

forskjellige fag. Samtidig la loven til grunn en ny fortolkning av ferdighusbrikantenes rett til å «fullføre» sine hus ute på byggeplassene med egne ansatte.

Håndverksloven fra 1970 varte frem til ny Lov om mesterbrev trådte i kraft 15. januar 1987. Med denne, foreløpige siste, lov utgikk håndverksbrevet og

mesterbrev ble innført. Med dette forsvant også kravet om en tilleggsprøve i malerfaget. Det ble full frihet til å drive i de fleste håndverksfag uten formell utdanning, men man kunne ikke kalle seg mester. Lov om mesterbrev beskytter mestertittelen. Det er en klar parallell mellom det som skjedde i 1987 i forhold til det som skjedde i 1866 når det gjelder å ta bort kravet om kompetanse for å drive en håndverksbedrift med ansatte.

HÅNDVERK
JORDAN
VERKTØY FOR FAGFOLK

Stabilserien

- Ren syntetblanding i meget høy kvalitet.
- Særdeles velegnet i vanntynnede malinger.
- Meget gode utsparingsegenskaper

For demonstrasjon, kontakt:
Katrine Støen, 906 97 303
Morten Fehn, 414 12 991
Jostein Brekka, 901 88 115
Lars Petter Rustan, 905 56 133

Jordanvethvordan.no

Jordan*
*vet hvordan

Armstrong

Imagine a world with linoleum

... en verden diktet av estetikk og stil: Colorette Kumquat Orange

En verden av linoleum

DLW Linoleum er nå mer fargerikt og allsidig enn noensinne.

Bli med på en fasinerende reise gjennom en verden av nye muligheter
se Armstrongs nye kolleksjon på www.armstrong.no

 LINOLEUM

MER ENN BARE MALING

I tillegg til produkter som oppfyller de høyeste krav til bruks-egenskaper og sluttresultat, får du vår faglige kompetanse og høye servicenivå med på kjøpet.

Jotun Sens og Jotaproff Prima Clean på Scandic Oslo Airport Hotel Gardemoen

Pointilisme – og van Gogh

Vincent van Goghs berømte, skal vi si litt sure, gulfarger hvor de klare kromatpigmentene er brukt, er i ferd med å bli brune, står det å lese i nyhetene. Hva Vincent van Gogh er mest kjent for er vel ikke godt å si, maleriene sine selvfølgelig, men noen myter rundt mannen har det vel også blitt, at han var en spesiell maler er vel uten tvil.

Impresjonismen var en ny kunstretning, spesielt i Frankrike, på slutten av 1800-tallet da van Gogh entret banen, men de som har greie på slikt sier at impresjonismen bare var en kort periode, egentlig dreier det seg bare om 8 utstillinger rundt 1874–1886. Impresjonistene ville fastholde det øyeblikkelige inntrykk og frigjøre paletten fra jordfargene.

Vincent van Gogh står vel for de fleste av oss som en av 1800-tallets mest kjente kunstmalere, og ikke bare for sine gulfarger men som en som selv ikke fikk mye igjen for sin kunst målt i kroner og øre. Men som nå i vår tid ligger i fremste skikk, i alle fall beløpsmessig. Han var en produktiv maler, en periode malte han 200 motiver i olje på canvas, men fikk ikke solgt noen av dem. Han var fattig og sulten, og fikk selvfølgelig nervøst sammenbrudd med hallusinasjoner og depresjon.

Malerkunsten gikk over i en ny retning, nå var det pointilismen, punkt- eller flekk maleri, som gjorde sitt inntog, en moteretning i 1880–1890 årene, hvor også van Gogh gjorde seg gjeldende. Og dette er jo en teknikk som ikke er ukjent for oss bygningsmalere heller, i alle fall ikke for oss som avla våre svenneprøver i perioden før 1972, selv om ikke alle nødvendigvis brukte den teknikken på sine prøvearbeider. Men John Lay Halvorsen gjorde det, han avla sin svenneprøve

samtidig med meg, og utførte sin veggbord i en aldeles utmerket pointilisme teknikk. Nøyaktig og vakkert utført drueklasemotiv skyggelagt ved hjelp av prikker, eller punkter får en vel si. Så vidt jeg husker hadde han før sin læretid i malerfaget frekventert dekoratørskole i Danmark og kanskje lært teknikken der. (Min dekoratørutdannelse kom først etter læretiden i malerfaget, det får være min unnskyldning til kun å bruke ordinære skyggelegging ved hjelp av strek).

Etter van Goghs personlige krise ble han entusiastisk for ideen om ett kunstner kooperativ i Arles, og innen slutten av året 1888 slo han seg sammen med Paul Gauguin, og som resultat fikk han kuttet av sitt venstre øre, eller deler av det. Mange har hevdet at det var på grunn av en ulykkelig kjærlighetshistorie, men sannheten skal være at det var etter en krangel med Gauguin på den tiden det skjedde. Om det var absint med i bildet er vel heller ikke utenkelig. Mange av van Goghs bilder er tydelig preget av retningen innen pointilismen, eller kanskje tydeligere «flekkmaleri» for hans del, som ble den nye mote retningen på slutten av 1800-tallet, selv om det vel er Georges Seurat som er mest kjent innen den retningen. Meningen her var å gjøre fargevirkningen mer intens ved å la de enkelte fargeflekkene stå punktvis fra hverandre for å oppnå en optisk blanding i øyet, i stedet for den mekaniske blandingen på paletten. Derved oppnådde man større livfullhet og lysstyrke.

For rundt 25 år siden var jeg deltaker, som eneste malermester, sammen med 10–12 bygg tapetserere på et fabrikkbesøk hos Forbo i Amsterdam. Foruten de sedvanlige faglige og tekniske innslag ble det selvfølgelig også her tid til

ekskursjoner og annet sosialt samvær. Siden fotballklubben Ajax skulle spille kamp (husker ikke mot hvem) akkurat denne uken var det mange som ville få denne fotballkampen med seg. Men ikke bygg tapetsermester Øystein Tvedt og jeg, vi valgte van Gogh-museet som en meget god erstatting for denne annonserte fotballkamp. Nå var jo mange av van Goghs motiver godt kjent, kanskje spesielt bildene med de spesielle skarpe, eller litt sure, gulfargene. Men kjennskapet kom jo fra avbildninger i form av foto eller plakater, eksempelvis bildet «Vase med 12 solsikker» som ble fremstilt nokså klare og gule, derfor synes de i virkeligheten overraskende nok å være temmelig blass eller «falmte» allerede den gang. Et av hans mange selvportretter, med den berømte «stråhatten» så ut til å ha lidt den samme skjebne.

Nå meldes det altså at hans gule farger er i ferd med å bli brune på grunn av at de utsettes for sollys. Nå var jo ikke van Gogh den som fikk solgt flest bilder på den tiden han levde, så kvaliteten på hans pigmenter og tubefarger var kanskje ikke fra øverste hylle, dessuten ble vel disse klare kromatpigmentene mer lysekte etter at blykromatene kom på markedet. Men problemene kan også ha oppstått som følge av hans teknikk for å blande hvitt og gult, dog er han ikke den eneste som har fått sine bilder ødelagt på grunn av manglende kunnskap om materialene som ble brukt. Men bildene hans er severdige likevel. Og tydeligvis holder de seg i pris, for en tid siden ble van Goghs bilde «A pair of shoes» solgt for tett på 9 mill. US dollars, til tross for falming. Men dette bildet var det ikke mye gult i forresten.

Maler- og Byggtapetsermestrenes Forening i Bergen

Våre medlemmer til Deres tjeneste:

GARANTIORDNING
FOR
PRIVATE KUNDER

Malmester Eilif Andersen AS
5043 BERGEN
Mob. 934 63 070
Tlf. 55 95 15 70
post@malmester-andersen.no

Malmester J C Andreassen
5235 RÅDAL
Mob. 917 79 740
Mob. 915 38 217
jkaar-an@online.no

**Bergen Fasade- Maler og Gulven-
treprenør AS**
5353 STRAUME
Mob. 930 80 560
Tlf. 55 70 51 25
rune@bfmg.no

BHB AS
5892 BERGEN
Tlf. 55 59 92 60
paulsen@online.no

Morten Bjarnoll Malmester
5357 FJELL
Mob. 971 58 893
Tlf. 56 33 35 37
mo-bja@online.no

**Thorolf Blekenberg
Malerforretning AS**
5162 LAKSEVÅG
Mob. 920 54 805
Tlf. 55 34 62 66
blekenberg@iventelo.net

**Brødrene Blindheim
Malerfirma AS**
5179 GODVIK
Mob. 932 80 215
Tlf. 55 51 09 82
blindha@online.no

**Malmester Christensen og
Heimdal AS**
5174 MATHOPEN
Mob. 404 02 406
kim@christensen-heimdal.no

Alf Hjelle & Sønn AS
5203 OS
Mob. 915 46 880
Tlf. 56 58 15 25
firmapost@alfhjelle.no

Lars Holmaas A/S
5162 LAKSEVÅG
Mob. 930 15 801
Tlf. 55 51 70 70
post@holmaas.no

Malmester Per Johannessen AS
5011 BERGEN
Mob. 926 40 616
Tlf. 55 32 82 35
post@perjohannessen.no

Malerfirma O.Kjelsnes AS
5414 STORD
Mob. 971 29 572
Tlf. 53 49 99 47
post@kjelsnes.as

Egil Knudsen AS
5171 LODDEFJORD
Mob. 906 63 905
Tlf. 55 50 95 50
post@egilknudsen.no

Malmester Terje Kvittingen AS
5200 OS
Mob. 918 02 909
Tlf. 56 30 14 24
terjkvi@frisurf.no

Laksevåg Malerforretning AS
5353 STRAUME
Mob. 930 63 340
Tlf. 55 34 66 68
einar@laksevaag-malerforretning.no

**Lønningen & Nilsen
Malerfirma AS**
5360 KOLLTVEIT
Mob. 917 26 059
Tlf. 56 32 00 90
lonas@online.no

**Malmester Espetvedt &
Graawe AS**
5068 BERGEN
Mob. 476 00 136
Tlf. 55 28 65 00
post@malmester-eg.no

Fargehuset Villanger AS
5914 ISDALSTØ
Mob. 909 25 025
Tlf. 56 34 30 80
oddvar@fargehuset.no

Malmester Gulbrandsen
5238 RÅDAL
Mob. 977 11 271
janguld@online.no

Malerfirma R.Heggland AS
5210 OS
Mob. 911 74 374
Tlf. 56 30 29 07
r-hegggl@online.no

Malmester Frode Heggland AS
5210 OS
Mob. 913 54 548
Tlf. 56 30 73 64
frode@heggland.no

Maleren Petter Bjarnoll
5341 STRAUME
Mob. 934 38 340
pe-bjar@online.no

Malmester Meusburger AS
5750 ODDA
Mob. 959 28 787
Tlf. 53 64 32 09
firmapost@meusburger.no

Ole Pål Nesttun Malerfirma AS
5222 NESTTUN
Mob. 934 05 330
Tlf. 55 13 02 01
olepal@nesttun@gmail.com

Malerfirma K.Nilsen AS
5055 BERGEN
Mob. 982 66 600
Tlf. 55 29 87 05
kennnils@online.no

**Norheimsund
Fargehandel A/S**
5602 NORHEIMSUND
Mob. 901 63 332
Tlf. 56 55 17 33
tingbakk@online.no

Sagvåg Interiør ANS
5408 SAGVÅG
Mob. 951 28 057
post@sagvaag-interior.no

Malmester Charles Terøy
5700 VOSS
Mob. 909 56 605
Tlf. 56 52 57 85
charlte@online.no

Opplæringskontor – Sekretariat

Øvre Fyllingsvei 81b, 5161 Laksevåg
Tlf: Sekretariat 930 15 875
Tlf: Opplæringskontor 930 15 839
E-post: kontor@maler-byggtapet.no